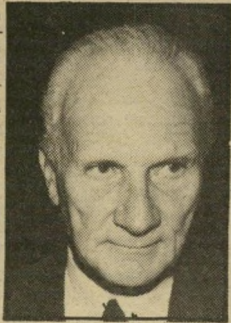

מישפט שמגר: בין הקטבים

תשמ"ח היתה שנה קשה גם בבתי-המישפט. בעיות קיומיות רבות עלו לדיון. מערכת-המישפט כמדינה התלבטה בין שמירה על זכויות-האדם ועל הדמוקרטיה לבין מדיניות של מעצרים מוגבלים, עונשי-גירוש ומישפט-יבוק. האדם שייצג יותר מכל את ההתלבטות הזו השנה היה נשיא בית-הדין העליון, השופט **מאיר שמגר**.

שמגר, אדם שבא מרקע ביטחוני ולאומי, הוא אחד משומרי הדמוקרטיה ומישפט-הצדק במדינה. מאז מונה כנשיא בית-הדין פט העליון, לפני שנתיים, הוא שומר בקנאות על סמכויותיהם של בתי-הדין ונלחם ככל פגיעה בהם. השנה יום יחד עם שר-המישפט, **אברהם שריר**, את הרפורמה בבתי-הדין העליון. היא אמורה להביא קץ לעינויי-הדין ולאורך-ההריונים.

בית-הדין העליון, שגם בראשו עומד השופט שמגר, הן במרבית השאלות הקשות הנובעות מהאינתיפאדה. הוא הן בשאלת ניתוק הטלפונים לתושבי הגדה המערבית המנסים להתקשר לחו"ל; בענייני גירוש והגלייה, ובתנאי-המעצר במיתקן קצינות (אוצר 3). בית-הדין מנסה לשמור על איזון עדין בין האינטרסים הנוגדים ובין המערכות הסותרות של שיטת המישפט בישראל ושיטת המישפט בשטחים הכבושים.

גם באישיותו של שמגר ניכרים היטב שני הקטבים הללו. באישיותו, שהוגלה בערותו לקניה, ושהיה זמן ממושך במחנה המעצר הבריטי בג'וליס, הוא איש המחנה הלאומי הקיצוני. שרותו הממושך בצה"ל, כסגן-הפרקליט-הצבאי ואחר-כך כפרקליט-הצבאי-הראשי, עשה אותו מודע במיוחד לשאלות של ביטחון והגנה על המדינה. מאידך, מאז הופקד על בית-הדין העליון, נטל על עצמו גם את התפקיד של שמירת החוק והמישפט. מאז תחילת האינתיפאדה הוא מתמרן בין שני הקטבים הללו.

השופט **תיאודור אור**, שופט מחוזי מנצרת, הוצע לכסא ה-12 בבית-הדין העליון, כסא שהיה רק שנים רבות. כך הושלם הרכבו של בית-הדין העליון במדינה.

נשיא קודם של בית-הדין העליון, **משה לנדוי**, עלה בתחילת השנה לכותרות כאשר פורסמו חלק ממסקנות הוועדה שבראשה ישב. ועדת-לנדוי, שדנה בדרכי-העבודה של שירותי הביטחון, נתנה היתר לחוקרי השב"כ להשתמש בלחץ נפשי וגופני ("לחץ גופני מתון") כדי לחקור חשודים בעבירות-ביטחון. השנה, בראשונה במדינת-ישראל, ערכו שופטי בית-הדין המחוזי אסיפת-עיתונאים. הם רצו להתריע על הרפורמה במערכת-המישפט, שהוצעה על-ידי שמגר והשר שריר. בראש המוחים עמדה נשיאת בית-הדין המחוזי בתל-אביב, השופטת **חנה אבנור**, העומדת לפני פרישה בקרוב.

גם בקרב ציבור עורכי-הדין ניכרה השנה התעוררות. בראשונה בדברי ימי הלישכה, הפגינו עורכי-דין, עם פתיחת שנת-המישפט, נגד מדיניות השיפוט בשטחים הכבושים. הם מחו נגד עונשים בלתי-אנושיים, כגון הריסת-בתים וגירוש-תושבים.

פרקליט המדינה, **יונה בלומן**, שעמד בראש מערכת התביעה כמישפט **ג'ון איזואן דמיאניוק**, התפטר עוד לפני העירוע. על ירושתו קיימת מחלוקת. רוב המישפטים תומכים במינוי סגניתו, **דורית בייניש**, פרקליטה מוכשרת ואמיצה. אך יש הוזכרים לה את תמיכתה הנמרצת ב**יצחק זמיר**, היועץ המישפטי לשעבר, ופרשת אוטובוס 300. אנשים אלה מתנגדים למינויה.

פרשת השחיתות של פקידים וקומץ שופטים זיעזעה בתחילת השנה את המערכת המישפטית, אולם כיום, כאשר הפרשה נמצאת כמעט בסיומה, התברר כי רק שופט-שלום אחד, **אהרון בהן**, עמד לדין לפני בית-הדין העליון, הורשע ופרש מתפקידו. שני שופטי לדין, **אשר ארבל** ו**בן-שחר חרישאי**, עמדו לדין מישפטי לפני בית-הדין של השופטים. גם הם הורשעו ופרשו מהשפיטה. שופטת-עבודה נוסף, **יעקב ברדיין**, יעמוד בקרוב לדין לפני בית-הדין העליון בעבירות שוחד. מישפטו טרם החל.

דין הפקולטה למישפטים באוניברסיטת תל-אביב, הפרופסור **אוריאל רייבמן**, החל את השנה במסע קידום לחוקה לישראל. המסע החל במיפגים מנויים ופירוטמת מעל אוטובוסים, אך הבעיות הקשות שהתעוררו עם האינתיפאדה השכיחו את עניין החוקה, מה גם שרייבמן וחבריו שתקו בעקשנות מול פני החריגות המישפטיות בשטחים הכבושים.

עורכי-דין מכובדים, **רם כספי** ו**יגאל ארנון**, עמדו השנה לדין לפני בית-הדין העליון בעקבות הפרשה שכונתה "הפגישה הלילית". השופט **שרה סירוטא** כבר קבעה כי עליהם להשיב לאסמה. מישפטם ימשך החודש. עורכי-דין נכבד אחר, **אדם פרוסני**, התאבד בתחילת השנה, ובמותו פתח קו צרעות של עיסוקים שחורים וחובות-עתק. הוא השאיר את מישפחתו הסרת-כל, וגם הוריו הוקינים נותרו שוקעים בחובות כבדים. חברו הטוב של פרוסט, השופט **שאול אלזני**, נקשר לפרשה, מכיוון שלקח תיק סגור שיועד לאלמנה, מיד אחרי ההתאבדות.

בית-הדין העליון רנו בשאלות החשובות של זכותו של חולה למות בכבוד, של זכותה של אם ביולוגית על בנה הקטנה, בעניין השואה, עקב מישפט רמיאניוק, וגזרו 18 שנות-מאסר על **מרדכי ועניני**.

עיתונות שטרסלר: תיבת פנדורה

בהתאם למסורת העולם הזה, אין חברי מערכת השבועון נכלים לים ברשימת המועמדים לתואר איש-העיתונות של השנה, אף שלא חסרו מועמדים בולטים במערכת זו. הסיפור הגדול של השנה היה, כמובן, האינתיפאדה. היה זה גם אתגר מתסכל. כי לגבי סיקור האירוע המתמשך הזה, הנוגע

לקראתם, ומכאן חריגות וחריגים, שפגעו קשה בתדמית צה"ל בעיני עצמו, בעיני הציבור ובעיני העולם כולו.

האיש שסימל את הדילמה יותר מכל אדם אחר, מלבד הרמטכ"ל עצמו, היה אלוף פיקוד-המרכז, **עמרם מיצנע**, שהיה גם איש-הביטחון של השנה הקודמת. בניגוד לאלוף פיקוד הדרום, **אציק מרדכי**, שלחם באינתיפאדה ברצועת-עזה, ושווטר אך במעט על-ידי המתנחלים, עמד מיצנע באש צולבת, כאשר המתנחלים נשפו בעורפו והמתקוממים כפניו. התנהגותו של מיצנע הוכיחה כי במצב של מילחמה קולוניאלית, גם כובש נאור והגון נאלץ לפעול בניגוד לתכונות אלה.

הדבר בלט ביותר בפרשת-ביתא. אחרי שנפוצה השמועה כי מטילת צעירה, בת-התנחלות, נהרגה בתקרית בכפר, מיהר מיצנע למקום וציווה להרוס עשרות בתים — עוד לפני שהחלה החקירה. זו הוכיחה, בסופו של דבר, שהילדה נהרגה על-ידי מתנחל-מלווה, בתקרית שבה היתה מעורבת האשה של השנה, מונירה דאוד. בעיקבות התקרית חיבר מיצנע דו"ח, שפירט את העובדות נכונה, אך שהסיק מסקנות מופקפות.

חסידיו של מיצנע טענו כי עשה את המקסימום כדי למנוע חריגים בצה"ל, ושולל הוא וקצינים כמוהו היה רכיבי ההתקוממות מוביל למרחי-דמים נורא. אחרים טענו כי מיצנע וחבריו לא פעלו די, שהם סבלו למעשה את הפיכת החריגים לגורמה, שעוררו עצימת-עיניים והשלימו עם ריווח כוזב מהשטח. לפי גישה זו, התמוטטה מערכת הפיקוד והמנהיגות, ונוצר מצב של "כל ממור מלך", וכל סאדיסט מנהיג ביחידתו.

מערכת-השיפוט הצבאית השתתפה בהידרדרות זו, כשהיא גוזרת עונשים מגוחכים על החיילים המעטים שהובאו לדין על ביצוע מעשי-זוועה שונים. הפקודות של שר-הביטחון, איש המדיניות של השנה **יצחק רבין** — ובעיקר הפקודה המפורסמת לשבור עצמות באלות — תרמו להרס המוסרי.

אחר הקורבנות היה האמינות של דובר-צה"ל, שהודעותיו הגרוטסקיות לא זכו עוד בשום אמון מצד התיקורת העולמית והמקומית, כי שהעדיפה על פניהן את המידע שבא ממקורות פלסטיניים. כך כוזבו נכס שלא יסולא בפז ובעופרת.

היתה זאת מילחמה עגומה, שלא תעניק תהילה לאלופים המופקדים עליה. לא יחוברו שירים על המצור של קבאטיה, על הרס ביתא ועל כיבוש קלקיליה.

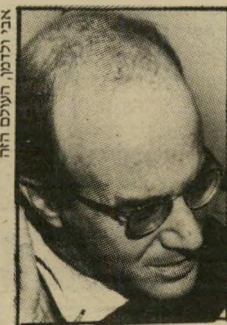
לפי טענת העיתונות העולמית, היה צה"ל אחראי למיבצע קומנדו, שבו נהרג אחד ממנהיגי אש"ף, ח'ליל ("אבר" **גיהאד**) וזיר, 78 כדורים.

מול פני מילחמה זו החווירו שאר חזיתות צה"ל. הצבא השיג כמה הצלחות בחזית רוס-לבנון, שבה הוכיחה המערכת את עצמה לפחות מבחינה צבאית. אולם הוא לא יכול היה להקדיש את מחשבותיו ומרצו לתפקידו האמיתי — ההגנה על גבולות המדינה מפני אויבים זרים, הרתעתם וההיערכות לקראת אפשרות של מילחמה.

הפסקת-האש העיראקית-איראנית, ששיחררה 40 אגודות עיי ראקיות למורת-קרב, יצרה מצב אסטרטגי חדש. אך צה"ל היה עסוק בקלקיליה.

כנסת

צוקר: להמציא אותו

אבי וילמן, העולם הזה

פוליטיקה מיקצועי הוא אדם הרוצה להיבחר. ואם כבר נבחר, הוא רוצה להיבחר מחדש. זהו יעודו. לך מכוונים מיטב מאמציו. תשמ"ח היתה שנה של ערכי-בחירות, והדרגה של כל ח"כ במקומו בכנסת הבאה, ה-12, העסיקה את הכנסת ה-11. לא נותר בה כמעט מקום לעיסוק אחר.

לקראת סוף השנה כבר היה ברור כי שורה ארוכה של ח"כים לא ייראו עוד בכנסת הבאה. אחרים מהם היו בולטים, כמו **אבא אבן** ו**יוסף בורג**, רבים היו אפורים. פרישתם של אחרים מהם יכלה לעורר שימחה. למשל: **מאיר כהן-אבירב**, האיש שהציע לרטש את הבטן ולנקר את העיניים של חשודים ערביים, או **אמנון לין**, שקבע השנה על קבר של נער שנרצח, בטרם חקירה, כי "יהודי לא יכול היה לעשות זאת". אלא שבמקומם יבואו מסיתים אחרים.

מול ההפקדות הפרלמנטרית של הכנסת גברה בהתמדה ההתערבות של בית-הדין העליון. באחת ההחלטות של השנה החזיר בית-הדין העליון את שיווי-הזכויות ל**מאיר כהנא**, בהחלטה שבה נקבע שאין להפלות ח"כ רק "מפני שהוא ממצמץ בעיניו".

הכנסת הפתיעה את עצמה כאשר קיבלה הצעת-חוק, האוסרת על ח"כים לעסוק במיקצועות היוצרים ניגודי-אינטרסים. אם חוק זה אכן יתגשם כראוי, יושם הקץ לשערוריה המתמשכת של ח"כים, הצוברים הוועיות בזכות היומם הבריי-כנסת. בין אלה יש "יועצים כלכליים", שמאים, ובמיוחד עורכי-דין. ולא רק עורכי-דין שהיו חשופים ומצליחים לפני שהגיעו לכנסת, כמו **דויד ליבאי**, אלא גם אנשים שנכנסו לכנסת כעורכי-דין קטנים והפכו בה למיליונרים, כמו **אהוד אילמרט** ו**משהי שחל**.

אך כל זה לא יגאל את הכנסת מאפסותה, ההופכת אותה יותר ויותר למוסד בלתי-רלוונטי. השנה זה בלט על רקע האינתיפאדה, המאורע הגדול של תשמ"ח, שמולה עמדה הכנסת בפה פעור — תרתי משמע. במשך כל השנה לא נערך בכנסת אף ויכוח רציני אחד על מהות האינתיפאדה ותוצאותיה. חברי כל המיפלגות חזרו רק על המליצות השיגרתיות, איש-איש לפי הקו של מיפלגתו. בעוד שאנשי הימין תבעו בקולניות להגביר את אמצעי-הריכוז, להרוג, להרוס ולגרש עוד ועוד, עמדו אנשי מפ"ם, ר"ץ, המתקמת ורק"ח — **יוסי שריר**, **מאיר צבן**, **מתי פלד**, **תופיק טובי** ואחרים, גינו חריגים ותבעו פיתרון מדיני. בין אלה בלט במיוחד השנה ברבנות במשימה **דדי צוקר**, איש ר"ץ שנכנס לכנסת זו רק במהלך כהונתה. במשך זמן רב עבר ממקום למקום בשטחים הכבושים, אסף ראיות וחשף אותן. צוקר מעד, כאשר התפאר כשידור חי בטלוויזיה כי האלוף עמרם מיצנע, איש-הביטחון של השנה, אמר לו בשיחה פרטית ש"אלמלא היית קיים, היו צריכים להמציא אותך". אולם דוגמה זו של חוסר-דיסקרטיות לא יכלה להשכיח את מאמציו הבלתי-נלאים של